

Roman Malek

Stulecie czasopisma "Die Katholischen Missionen"

Collectanea Theologica 44/2, 189-195

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ROMAN MALEK SVD. PIENIĘŻNO

STULECIE CZASOPISMA „DIE KATHOLISCHEN MISSIONEN”

Wgląd w historię misji, a zwłaszcza w dzieje Kongregacji Rozkrzewiania Wiary pozwala stwierdzić, iż środki społecznego przekazywania myśli stoją u podstaw nowoczesnej pracy misyjnej, zapoczątkowanej już przy powstaniu tej kongregacji. Niemal bowiem równocześnie z jej założeniem otwarto drukarnię misyjną w Rzymie (1622)¹. Nie ulega wątpliwości, że duch misyjny i świadomość misyjna zależą w wielkiej mierze od ilości i jakości informacji oraz publikacji na tematy misyjne. Ponadto historia wykazuje, jak dalece publicystyka wspomagała dzieło rozkrzewiania wiary i formowała naukę o misjach. Rok 1973 stworzył okazję do podjęcia problemu roli publicystyki w dziele misyjnym Kościoła w związku z setną rocznicą założenia niemieckiego czasopisma „Die Katholischen Missionen” (skrót KM)².

KM rozpoczynają swoje dzieje w okresie budzących się na nowo zainteresowań misyjnych. Ramy tego okresu wyznaczone są zorganizowaniem pierwszej katedry misjologii w Szkocji (1867), powstałej z inicjatywy A. Duffa oraz założeniem podobnej katedry w Halle, z inicjatywy G. Warnecka (1897). W okresie tym (od 1816 roku) Bazylejskie Towarzystwo Misyjne wydawało pierwsze niemieckie czasopismo misyjne pt. „Evangelisches Missionsmagazin”. Natomiast katolicy w kręgu języka niemieckiego posiadali jedynie „Annalen der Verbreitung des Glaubens”. Sporadycznie tylko dowiadywali się o misjach z wydawanego przez jezuitów czasopisma „Stimmen aus Maria Laach”. Nie wystarczało to jednak niemieckim katolikom, brakowało bowiem materiałów publicystycznych na tematy misyjne o szerszym zakresie. Nic więc dziwnego, że redakcja „Stimmen...” w 1872 roku otrzymała anonimowy list, zwracający uwagę na konieczność wydawania samodzielnego, katolickiego czasopisma misyjnego. W liście wyrażono również pogląd, iż do zadania tego powołani są jezuiti, świetnie wówczas redagujący „Stimmen aus Maria Laach”. Dzieje KM wykazały, że był to rzeczywiście proroczy głos.

W takiej sytuacji, redakcja „Stimmen...” postanowiła złożyć pierwszy nu-

¹ Por. J. Eilers SVD, *Zur Bedeutung der Publizistik in der Missionsarbeit heute*, NZM 28(1972) 241—252.

² Oto niektóre publikacje dotyczące dziejów KM: A. Heinen, *Die Missionsbücherei*, KM 51(1923)144; *Die „katholischen Missionen” und der Herdersche Verlag*, KM 51(1923) 142—144; G. Lehmann, *Die „Mission” und die Missionare*, KM 51(1923) 134—136; A. V äth, *Was waren die „katholischen Missionen” der Heimat?*, KM 51(1923) 136—138; tenże, *Von der Schriftleitung und ihrer Arbeit*, KM 51(1923) 138—141; tenże, *„Die katholischen Missionen”. Ein Rückblick*, KM 51(1923) 129—133; L. Wiedenmann, *Die katholischen Missionen 1873—1973*, KM 92(1973) 111—112.

mer. Zaproponowano na początku oparcie się na francuskich „Missions Catholiques” (skrót MC), przy czym wersja niemiecka miała być częściowo dopełniana własnymi artykułami³. W ten sposób w lipcu 1873 roku ukazał się pierwszy numer nowego czasopisma pt. „Die Katholischen Missionen. Illustrierte Monatschrift im Anschluss an die Lyoner Wochenschrift des Vereins des Glaubensverbreitung, herausgegeben von einigen Priestern der Gesellschaft Jesu”. Pierwszy nakład czasopisma wynosił 16500 egzemplarzy. Kierownikiem zespołu redakcyjnego KM został egzegeta R. Cornely, z którym współpracowali m. in. G. Schneemann, W. Kreiten, A. Baumgartner. Redakcja nowego czasopisma misyjnego znalazła siedzibę w belgijskim mieście Terüveren (aż do roku 1880). Drukarnię natomiast znaleziono w wydawnictwie Herder. Przez długi okres czasu redakcja KM oraz „Stimmen...” miała wspólnych redaktorów naczelnych: natomiast odpowiedzialnym redaktorem KM był jeden z członków redakcji „Stimmen...”. Wspólnymi redaktorami obu czasopism byli kolejno jezuita: R. Cornely (1873—1879); G. Schneemann (1879—1885); J. Fäh (1885—1889); A. Langhorn (1889—1899); J. Blötzer (1899—1903); K. Frick (1903—1909); H. Krose (1910—1913) oraz H. Muckermann (1913—1916), na którym zakończyła się tradycja wspólnych redaktorów.

Nie od razu KM wykazały odpowiedni poziom publicystyczny i nie od razu też stały się popularnym czasopismem misyjnym. Wiele zależało od materiału dostarczanego przez rozwijający się dopiero ruch misyjny, jak i od inwencji ludzi odpowiedzialnych za KM. Dlatego też czasopismo to stało się rozwijać i wzbogacać wraz ze wzrostem wiedzy o misjach, a także przechodzić różne fazy w związku ze zmianami w zespole redakcyjnym. W dziejach KM uderza przede wszystkim to, że z konieczności same musiały zacząć tworzyć niemiecką misjologię, co jest z pewnością główną zasługą KM na terenie Niemiec.

Zasługą pierwszego kierownika KM, Rudolfa Cornely (1873—1879), było zorganizowanie KM i umożliwienie startu. Brak fachowych sił niemieckich spowodował, że KM do 1879 roku były właściwie tłumaczeniem najczęściej z MC⁴. Struktura czasopisma wypracowana w tym okresie na wzór MC przetrwała do roku 1909. Każdy numer KM zawierał: *Aufsätze — Beilage für die Jugend — Nachrichten aus Missionen* oraz *Miscellen*. W okresie redakcji Cornely'ego niemal zupełnie brakowało w KM teoretycznych materiałów misyjnych. Większość artykułów stanowiły sprawozdania, opisy aktualnej sytuacji Kościoła (najczęściej statystyki) czy jakiejś religii; regularnie przedstawiano sylwetki zmarłych biskupów misyjnych, niekiedy związki misyjne. Ksawerego.

Już wtedy można było spotkać częste opracowania dotyczące św. Franciszka. Na większą oryginalność KM nie wywarła też wpływu półroczna kadencja redaktorska J. Baumgartnera SJ (1889). Zresztą było to tylko zastępstwo chorego wówczas szwajcarskiego jezuita Józefa Spillmanna, redaktora KM z prawdziwego zdarzenia (od 1878 roku). Spillmann podjął się ponownie redagowania czasopisma w 1880 roku i prowadził KM do roku 1902; do 1894 r. redagował i kierował czasopismem niemal sam. Dzięki Spillmannowi KM zyskały na oryginalności i popularności. Od 1894 r. redagował sam *Beilage für die Jugend*, które później wydawał jako oddzielne pozycje książkowe w zapoczątkowanej przez siebie serii wydawniczej KM: *Aus fernen Ländern*⁵. Poszczególne pozycje tej serii przetłumaczono na osiem-

³ Por. A. V ä t h, *Die katholischen Missionen...*

⁴ Streit nazywa KM po prostu „niemieckim wydaniem MC” por. *Bibliotheca Missionum*, I, poz. 1447.

⁵ Były to ilustrowane opowiadania (najczęściej z historii misji) w większości opracowywane przez Spillmanna. Oprócz niego wydali w tej serii prace A. Huonder, A. Geysler, K. K ä h l i n, J. A. Otto.

naście języków. Poza tym wydał Spillmann kilka innych szerszych prac⁶. Publikacje te niezwykle spopularyzowały ideę misyjną w Niemczech, szczególnie wśród młodzieży. Nic więc dziwnego, że zyskały na tym także KM, zwłaszcza że powyższe serie powstawały jako integralna część KM. Jednakże ambicją ówczesnego redaktora KM było niezależnienie czasopisma; w tym celu zorganizował redaktorską bibliotekę misyjną, zainicjował zbieranie materiałów etnologicznych oraz listów misjonarzy jezuickich. Z jego inspiracji Baumgartner oraz Werner od 1879 r. kreślili dla KM mapy misyjne, wydane później w 20-kartowym atlasie misyjnym (1886)⁷ i następnie (1890) w *Orbis terrarum catholicus*. Dzięki temu posiadano już wówczas atlasy misyjne⁸. Siedziba redakcji w tym okresie (1880—1885) mieściła się w Blyenbeek (Holandia); Spillmann natomiast przeniósł ją (1885) do Exaten k. Roermond, gdzie pozostała do 1889 r. Współpracownikami jego (po 1894 r.) byli jezuici: Berlichingen, Bürger oraz Huonder.

Trzy lata przed śmiercią (1905) Józef Spillmann przekazał redakcję młodemu wówczas misjologowi, Antoniemu Huonderowi, ściśle związanemu z KM od 1892 r. Był on naczelnym redaktorem w latach 1902—1912 oraz 1916—1918. Antoni Huonder⁹ był nie tylko kontynuatorem Spillmanna w nadawaniu KM nowego oblicza, lecz nadto swoim zaangażowaniem misyjnym oraz szeroką wiedzą misjologiczną pozostawił niezatarte piętno na czasopiśmie. Często się mówi, że od Huondera zaczyna się misjologiczna epoka i tradycja KM. Misjologiczne jego prace kształtowały oblicze ówczesnej niemieckiej misjologii. Do dziś ma wartość jego praca na temat jezuitów-misjonarzy w XVII i XVIII wieku¹⁰. Jego osobiste zainteresowania rzutowały też na dobór tematów zamieszczanych w KM oraz pozycji gromadzonych w redaktorskiej bibliotece misyjnej. Systematycznie zbierane dzieła osiągnęły stan 36000 tomów; do dziś jest to najlepszy księgozbiór misyjny na obszarze języka niemieckiego. W 1908 r. wzorem Spillmanna, założył Huonder w wydawnictwie Herder nową serię wydawniczą KM *Missionsbibliothek*, która zawierać miała wybitniejsze prace¹¹. Huonder powiększył także o siedem tomów rozpoczętą przez Spillmanna serię *Aus fernen Landen*. Wiele z tych prac, zwłaszcza wydanych w ramach *Missionsbibliothek* wywarło znaczny wpływ na kształtowanie się myśli misyjnej w Niemczech¹². Ponadto Huonder wydał w wydawnictwie Herder głośną książkę poświęconą problematyce kleru rodzimego¹³ oraz kilka prac teoretyczno-misyjnych; wreszcie, kiedy wydawnictwo Herder zaprzestało wydawać KM oraz pozycje seryjne KM, Huonder wydawał swoje dalsze prace w ramach *Abhandlungen aus Missionskunde und Missionsgeschichte*, w wy-

⁶ Są to m. in. dwa tomy *Durch Asien*, dwa tomy *In der neuen Welt*, a także *Rund um Afrika, Vom Kap zum Sambesi*. Spillmann wydał również dobrą biografię lekarza misyjnego Heinricha Hahna.

⁷ Zob. O. Werner, *Katholischer Missionsatlas*, Freiburg i B. 1886, map 20, s. 33.

⁸ Por. *Bibliotheca Missionum*, I, poz. 1582.

⁹ Zob. P. Anton Huonder SJ zum goldenen Ordensjubiläum, KM 53(1924—1925)405 oraz A. V ä t h, *Die katholischen Missionen...*

¹⁰ A. Huonder, *Deutsche Jesuitenmissionare des 17. und 18. Jahrhunderts*, Freiburg i B. 1899.

¹¹ W serii tej wydano 15 tomów m. in. prace Huondera, Arensa i V ä t h a.

¹² Są wśród nich także prace A. Huondera: *Die Mission auf der Kanzel und im Verein*, 3 t., Freiburg i. B. 1913—1914 oraz *Bannerträger der Kreuzes. Lebensbilder katholischer Missionäre*, Freiburg i. B. 1913—1915.

¹³ A. Huonder, *Der einheimische Klerus in den Heidenländern*, Freiburg i. B. 1909.

dawnictwie Xaverius¹⁴. Warto tu jeszcze zasygnalizować ciekawy artykuł na temat dzisiaj niemal nie podejmowany w ramach historii misjologii, o G. W. Leibnizu i jego stosunku do misji¹⁵.

Antoni Huonder nie był oczywiście jedynym ówczesnym misjologiem. Miał już wspaniałych współpracowników m. in. J. Schwartz'a, K. Kählina, B. Arensa (od 1907 r.) oraz J. Brisara. Siedziba redakcji KM mieściła się z kolei w Bellevue (Luxemburg, lata 1899—1911), a następnie w Valkenburgu k. Akwizgranu (1911—1919). Do osiągnięć redakcyjnych Huondera trzeba też zaliczyć zmianę struktury czasopisma (1909), która przetrwała z niewielkimi zmianami do 1920 r. Nowy format, w stosunku do poprzedniego, obejmował szerszy zakres problematyki. Bardzo ważnym *novum* były krótkie recenzje książek, co sprawiło, że od tego momentu KM stało się autentyczną kroniką rozwoju misjologii, regularnie odnotowującą każdą publikację misyjną. Ogólny schemat KM przedstawiał się następująco. a. *Aufsätze*, b. *Nachrichten aus Missionen*, c. *Missionsstatistik*, d. *Missionswesen in der Heimat*, e. *Vereine*, f. *Bücherbesprechungen*, g. *Beilage für die Jugend*. Tematyka KM tego okresu była różnorodna. Podstawową natomiast zasługą Huondera pozostanie wprowadzenie na łamy KM teologii misji, której dotąd było brak w KM¹⁶. Wiele uwagi poświęcał też Huonder prawu misyjnemu; była to problematyka aktualna w związku z wydaniem CIC (1917)¹⁷. Poza tym nie mało miejsca w KM zajmowało omawianie związków misyjnych oraz dzieł misyjnych¹⁸. Odtąd regularnie ukazywały się również sprawozdania z działalności misyjnej zakonów: jezuitów¹⁹, dominikanów²⁰, werbistów²¹.

Znaczenie, jakie zyskały KM w tym okresie wzrosło jeszcze bardziej w latach 1912—1916, kiedy naczelnym redaktorem został Bernard Arens. I tu także nie pozostawał bez znaczenia jego własny dorobek naukowy w dziedzinie misjologii. Arens był autorem entuzjastycznie przyjętego przez ówczesnych misjologów podręcznika o misjach, który ukazał się w zainicjowanej przez Huondera serii KM — *Missionsbibliothek*²². Dzieło wykraczało poza ramy akademickiej problematyki misyjnej, obejmowało bowiem całość zagadnień misjologii. Alfons Vāth postawił tę książkę obok *Bibliotheca Missionum* Streita oraz *Missionslehre* Schmidlina; stwierdził,

W tej serii opublikował: *Der Europäismus im Missionsbetrieb*, Aachen 1921; *Verdienste der katholischen Heidenmission um die Buchdruckkunst in überseeischen Ländern vom 16.—18. Jahrhundert.*, Aachen oraz *Zur Geschichte des Missionstheaters*, Aachen 1918.

¹⁵ Por. A. Huonder, *Gottfried Wilhelm von Leibniz (1646—1716) und die Missionen*, KM 49(1920) 178—181.

¹⁶ Por. np. *Zukunftssorgen der katholischen Missionen*, KM 40(1911) 133—134.

¹⁷ Por. H. — B., *Das neue kirchliche Gesetzbuch und die Missionen*, KM 46(1917)25—28.

¹⁸ Por. np. *Zukunftssorgen der katholischen Missionen*, KM 40(1911) 133—134; *Leben der Kirche*, KM 45(1916)73—77; *Der Verein der Glaubensverbreitung*, KM 41(1912)1—7.

¹⁹ Por. *Neue Angriffe auf die Missionskolonien der Jesuiten in Belgisch-Kongo*, KM 40(1912)162—164; *Die Jesuitenmission in Zentral Madagaskar*, KM 40(1912)181—186.

²⁰ Por. M. Biermann OP, *Die Missionen des Dominikanerordens*, KM 45(1917)1—2.

²¹ Por. J. Weig SVD, *Die Steyler Missionäre in Japan*, KM 40(1911)6—8.

²² B. Arens, *Handbuch der katholischen Missionen*, Freiburg i. B. 1920 i 2 wyd. 1926. Praca ta posiada dwa wydania tłumaczenia francuskiego.

że w smutnej sytuacji misjologii niemieckiej są to naprawdę epokowe dzieła. Nie trzeba zaznaczać, że podręcznik Arensa stał się programem dla KM.

KM niejednokrotnie podejmowały problematykę związków misyjnych oraz dzieł misyjnych w poszczególnych krajach. Z tej inspiracji wywodzi się kolejne dzieło Arensa, mianowicie *Die katholischen Missionsvereine...*²³. Praca ta zawiera wiele materiału dokładnie uporządkowanego o niemal 150 związkach misyjnych w różnych krajach (pominięto niestety, już wówczas istniejące i żywe związki misyjne w Polsce!). Była to pierwsza tego typu syntetyczna praca na polu misjologii.

B. Arens, jako popularyzator idei misyjnej, wiele ogłaszał na łamach KM i w wydawanej w Leuven serii *Xaveriana*. Z artykułów ogłaszanych w KM powstało kolejne dziełko o misyjnym znaczeniu pontyfikatu Piusa X²⁴. Z nurtu działalności popularyzatorskiej wywodzą się także dwie inne cenne prace o praktyce misyjnej w duszpasterstwie²⁵.

Współpracownikami Arensa byli jezuita: W. Hentrich, R. Schütz, A. V äth oraz G. Schurhammer, którego późniejsza działalność na polu historii misji oraz badań „ksawerologicznych” zapoczątkowana została właśnie w tym okresie²⁶. Arens dalej prowadzi *Missionsbibliothek* oraz serię dla młodzieży *Aus fernen Landen*.

Z licznych zagadnień poruszanych w KM w tym okresie (1912—1916) należy wymienić artykuły dotyczące historii misji, w szczególności zaś działalności misyjnej jezuitów²⁷ oraz prehistorii Dzieła Dziejcięstwa²⁸, a także analizę sytuacji misyjnej w czasie pierwszej wojny światowej²⁹. Jeden artykuł poświęcono kongresowi misyjnemu, który odbył się w Bostonie (1913)³⁰.

Był to okres coraz szerszego udziału KM w dziele misyjnym Kościoła oraz próby ustalania prawidłowego pojmowania zadań i znaczenia misji w dziele Zbawienia³¹.

Pełnię uczestnictwa w dziele misyjnym oraz misjologii osiągnęły KM w latach 1918—1925. Jest to okres pracy Alfonsa V ätha (1874—1937). Podobnie jak w poprzednich okresach również i tu nie bez znaczenia była jego osobista praca w dziedzinie misjologii. V äth był jednym z czołowych misjologów okresu międzywojennego. Osobista praca w misjach pozwoliła mu osiągnąć dużą wrażliwość na potrzeby i sytuację misji, zwłaszcza na subkontynencie indyjskim, co znalazło wyraz w jego publikacjach³². Wśród jego około osiemdziesięciu prac znajduje się prekursorskie dzieło o akomodacji, zaliczane do klasyki misyjnej³³. Chociaż problem w tym dziele potraktowany

²³ Wydane w ramach *Missionsbibliothek* w wyd. Herder (1922).

²⁴ B. Arens, *Papst Pius X. und die Weltmission*, Aachen 1919.

²⁵ Są to *Die Mission im Festsale*, Freiburg i. B. 1917 oraz *Die Mission im Familien- und Gemeindleben*, Freiburg i. B. 1918. Pierwsza z nich miała być, w zamierzeniach Arensa, kontynuacją dzieła Huondera, *Die Mission auf der Kanzel*. Druga, to kolejna na ten temat pozycja po dziele A. Freytaga, *Das katholische Missionsfest*, Steyl 1917.

²⁶ Por. np. J. Beckmann, *P. G. Schurhammer zum Gedächtnis*, NZM 28(1972)70—71.

²⁷ Por. *Die Missionen der Gesellschaft Jesu im 19. Jahrhundert*, KM 42(1914)225—231; 255—259.

²⁸ Por. *Zur Vorgeschichte des Kindheitsvereins*, KM 43(1914)10—12.

²⁹ Por. *Weltkrieg und Weltmission*, KM 43(1914)25—29.

³⁰ Por. *Der grosse Missionskongress in Boston 1913*, KM 42(1913)90—93.

³¹ Por. *Zur Klärung einiger Missionsideen*, KM 42(1913)253—254.

³² A. V äth pracował w Bombaju (1899—1903), tam też był profesorem historii angielskiej i indyjskiej w St. Xavier's College (1910—1916).

³³ A. V äth, *Das Bild der Weltkirche. Akomodation und Europäismus im Wandel der Jahrhunderte und in der neuen Zeit*, Hannover 1932.

został systematycznie i historycznie, dzisiaj o wartości dzieła stanowi jego aspekt historyczny. W całości natomiast mają wartość do dziś cenne prace V ä t h a o działalności misyjnej jezuitów³⁴ oraz siostr zakonnych³⁵. Są to pierwsze syntezy obejmujące misyjną działalność zakonów. Alfons V ä t h zasłużył się także w teorii misji³⁶ oraz w historii misji w Indiach³⁷, napisał również kilka cennych biografii misyjnych³⁸.

W latach redakcji V ä t h a zerwano całkowicie łączność z „*Stimmen der Zeit*” (kontynuacją „*Stimmen aus Maria Laach*”), a także w 1923 roku zmieniono wydawnictwo i przeniesiono do Xaverius Verlag. W związku z tym została zmieniona dotychczasowa seria KM *Missionsbibliothek* na *Abhandlungen aus Missionskunde und Missionsgeschichte*. Poziom naukowy czasopisma, jak i serii wydawniczej pozostał jednak zasadniczo zachowany. Stało się to możliwe dzięki współpracownikom G. Gehmacherowi, L. Schautemu, A. Heinenowi oraz G. Schurhammerowi³⁹. A. V ä t h przeniósł w końcu siedzibę redakcji do Bonn (1919), gdzie mieści się do dzisiaj. W 1920 r. zmienił też strukturę czasopisma, obejmuje ono odąd: *Aufsätze*, *Missionsrundschau*, *Missionsleben in der Heimat*, *Büchertisch* oraz *Gedankenaustausch*. Trzeba tu jednak zaznaczyć, że w zasadzie ten schemat stracił wiele na przejrzystości.

W okresie Alfonsa V ä t h a przypadła trzechsetna rocznica założenia Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, co zostało odnotowane w kilku artykułach na łamach czasopisma⁴⁰.

W 1925 r. kolejnym redaktorem naczelnym KM został ponownie Bernard Arens i pozostał aż do wybuchu II wojny światowej, która zniszczyła dzieło KM. Wojna spowodowała bowiem poważne straty w redakcyjnej bibliotece misyjnej, zburzyła dom redakcyjny w Bonn i niemal całkowicie rozproszyła grono redaktorskie. O wydawaniu czasopisma nie można było mówić.

Dopiero w 1947 roku Józef Albert Otto, faktyczny kierownik czasopisma w okresie wojny, przystąpił do wznowienia KM. Pierwszy powojenny numer ukazał się w wydawnictwie Herder jesienią 1947 r., jako numer specjalny, w nakładzie 20 tys. egzemplarzy. W roku 1952 oddano do użytku nowe zabudowania redakcji naczelnej w Bonn.

Do tradycji KM należy, że każdorazowy redaktor naczelny jest wybitnym misjologiem. J. A. Otto, odnowiciel KM zasłużył się na polu historii misji, a zwłaszcza historii prac misyjnych Towarzystwa Jezusowego⁴¹. Wydał pierwszą, gruntowną i pogładową historię dzieła misyjnego jezuitów⁴². I w tym

³⁴ Por. jego *Die deutschen Jesuiten in Indien*, Aachen 1920.

³⁵ Por. A. V ä t h, *Die Frauenorden in den Missionen. Eine Untersuchung über die Beteiligung der katholischen Ordensschwwestern am Weltapostolat der Kirche vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart*, Aachen 1920.

³⁶ Por. *Um die Zukunft in Missionen*, Freiburg i. B. oraz *Eine Entscheidungsstunde der katholischen Weltmission*, Aachen 1919.

³⁷ Por. *Der heilige Thomas der Apostel Indiens*, Aachen 1918, a także *Im Kampfe mit der Zauberwelt des Hinduismus*, Berlin—Bonn 1928.

³⁸ Por. np. *Johann Adam Schall v. Bell*, Köln 1933.

³⁹ Schurhammer w tym czasie na łamach KM opublikował m. in. *Die erste japanische Gesandtschaftsreise nach Europa (1582—1590)*, KM 49(1920) 217—224 oraz *Der erste Bericht über die Ainu in Nordjapan*, KM 54(1928)189.

⁴⁰ Por. A. Huonder, *300 Jahre der Propaganda 1622—1922*, KM 50 (1921) 65—69 oraz A. V ä t h, *Propaganda Jubiläumsfeiern in Rom*, KM 50(1921)209—215.

⁴¹ Por. *Gründung der neuen Jesuitenmission durch Pater Johann Phllipp Roothaan*, Freiburg i. B. 1939 oraz *Pioniere des Gottesreiches*, Hamburg 1947.

⁴² Por. J. A. Otto, *Kirche im Wachsen. Vierhundert Jahre Jesuitenorden im Dienste der Weltmission*, Freiburg i. B. 1940.

wypadku sprawdziło się, że osobowość i twórczość redaktora naczelnego rzutuje w poważnym stopniu na sylwetkę czasopisma. Dodajmy jeszcze, że KM w okresie prac J. A. Otto osiągnęły nakład 86. tys. egzemplarzy (1968).

Powojenna struktura czasopisma w zasadzie nie odbiegała ani w swym schemacie, ani co do treści od poprzednich lat. Oczywiście, był to powojenny start. Radykalne zmiany nastąpiły w okresie po Soborze Watykańskim II, w związku z przeorientowaniem pojęcia „misja” oraz pogłębioną teologią misji. KM w tym okresie nawiązują współpracę z wybitnymi fachowcami w świecie (Hugo M. Enomiya-Lassalle, H. Dumoulin, J. Masson, J. Schütte i inni), którzy opracowują poszczególne zagadnienia, ważne dla współczesnego posoborowego zrozumienia misji. Wyraźnie odczuwa się na łamach KM proces poszukiwania nowych dróg w pracy misyjnej⁴³.

W 1969 r. odwołano ze stanowiska redaktora naczelnego J. A. Otto, który został wydawcą KM, a właściwym redaktorem został Ludwig Wiedenmann, z którym stale współpracują W. Hoffmann SJ, W. Hunger SJ i J. A. Schweitzer SJ. Pełny tytuł dwumiesięcznika brzmi: *Die Katholischen Missionen. Zeitschrift des Internationalen Katholischen Missionswerkes MISSIO in Verbindung mit dem Priester-Missionsbund* (1972). Gruntownym zmianom poddano także strukturę czasopisma. Obecnie każdy zeszyt KM zawiera: *Informationen, Themen, Dokumentation, Länderberichte* oraz *Neue Bücher*.

Józef Schmidlin polecał niegdyś KM świeckim kapłanom jako bardzo cenne źródło informacji o misjach. Często nazywa się KM klasycznym czasopismem misyjnym. Zasadniczo jest to magazyn popularnonaukowy, informujący o całej problematyce misyjnej, a zarazem troszczący się o teologiczną podbudowę pracy misyjnej w terenie. Towarzystwo Jezusowe zalicza KM do swych najpoważniejszych dzieł misyjnych. Pismo powstawało w początkach kształtowania się misjologii w Niemczech, a nawet jej rozwój inspirowało poprzez działalność ludzi ściśle związanych z redakcją.

⁴³ Por. np. L. Wiedenmann, *Soll die Kirche noch Heiden bekehren? Vom Sinn der Weltmission heute*, KM 92(1972)9—13.